

A román görögkatolikus egyház

BOLDOGGÁ AVATOTT VÉRTANÚ PÜSPÖKEI

FERENC PÁPA ROMÁNIAI APOSTOLI LÁTOGATÁSA ALKALMÁVAL, JÚNIUS 2-ÁN, A GÖRÖGKATOLIKUS ÉRSEKSÉG SZÉKHELYÉN, BALÁZSFALVÁN AVATTA BOLDOGGÁ A KOMMUNIZMUS IDEJÉN VÉRTANÚHALÁLT HALT ROMÁN GÖRÖGKATOLIKUS PÜSPÖKÖKET.

A második világháború után Romániában is berendezkedő kommunista hatalom valláspolitikájában az első pillanattól kezdve követni kívánta a szovjet példát. Ennek egyik legfontosabb eleme a görögkatolikus egyház felszámolása volt. Az egyházakat totális ellenőrzés alatt tartó kommunista vezetés nem tűrhette, hogy olyan vallási közösségek is működjenek az országban, melyek vezetői az ellenséges Nyugaton éltek. Mivel a görögkatolikus egyház egyik legfontosabb jellemzője a római pápához való kötődés, ennek felszámolása az elsődleges valláspolitikai célok közé került. A felszámolás módja az unió fölmondása és a görögkatolikus közösségek erőszakos egyesítése az ortodox egyházzal egy erővel és megfélemlítéssel megrendezett „zsinaton”. Példaként az ukrán görögkatolikus egyház 1946-ban levezényelt erőszakos felszámolása szolgált. Nem sokkal később Romániában is hasonló kegyetlenséggel vitték keresztül a görögkatolikus egyház megsemmisítését.

Ebben az alattomos küzdelemben a kommunista hatalom elsődleges célpontjai a püspökök voltak. 1948. október 29-ére virradóra hét görögkatolikus főpásztort tartóztattak le törvénytelenül. A letartóztatás, majd pedig a szünni nem akaró kihallgatások és kínzások arra irányultak, hogy a megtört püspökök tagadják meg katolikus hitüket, és csatlakozzanak „önként” az ortodox egyházhoz. A kommunista hatalomnak mindenképpen szüksége lett volna legalább egy püspökre, akit felhasználhattak volna a görögkatolikus egyház felszámolásához megalkotott színjátékhoz. Azonban a kínzások és a fenyegetések mellett hiába ígérték a püspököknek vezető szerepet az ortodox egyházban, jó pásztorként mindannyian kitarítottak a Rómához való hűségben. Vállalták a kínzásokat és – ha kellett – elfogadták a halált. Példájukkal nemcsak a korabeli görögkatolikus egyház híveit erősítették meg, hanem napjainkban is útmutatóként és világító fátylakként szolgálnak.

ISTEN SZOLGÁJA

Vasile Aftenie (1899–1950)

Erdélyben, a Fehér megyei Lodormányban (Lodroman) született 1899. július 14-én. A középiskolát a balázsfalvi görögkatolikus gimnáziumban végezte, ahol 1918-ban érettségizett. 1919-ben a gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye papnövendékei közé jelentkezett. A tehetséges fiatal embert előljárói azonnal Rómába, a Pápai Görög Kollégiumba küldték. Teológiai tanulmányait 1925-ben fejezte be. Hazatérése után, 1926. január 1-jén a főegyházmegye papjává szentelték.

Püspöke a balázsfalvi teológiai akadémia tanárává és a papnevelő intézet tanulmányi prefek-

tusává nevezte ki. 1938-ban kanonoki, 1939-ben rektori kinevezést kapott. Egy évvel később a főegyházmegye segédpüspöke és bukaresti általános helynök lett.

Letartóztatása után kezdetben a többi főpásztorral együtt raboskodott. Hamarosan azonban kiemelték a csoportból, és külön őrizet alatt tartották a căldărușani ortodox kolostorból átalakított lágerben. Fogva tartói főszerepet szántak neki a görögkatolikus egyház felszámolásában. 1950 márciusában átszállították a bukaresti Belügyminisztérium épületébe, melynek hírhedt alagsorában válogatott kínzásokkal próbálták megtörni. A kínzások következtében agyvérzést kapott. A vácărești börtön betegszobáján hunyt el 1950. május 10-én.

ISTEN SZOLGÁJA

Valeriu Traian Frențiu
(1875–1952)

Görögkatolikus papcsaládban született 1875. április 25-én a Krassó-Szörény vármegyei Nagytikványban (Ticvanu Mare). A balázsfalvi gimnáziumban érettségizett 1894-ben. A *lugosi egyházmegye* papnövendékei közé jelentkezett. Főpásztora a budapesti központi szemináriumba küldte. 1898. szeptember 20-án szentelték pappá. Ezt követően Bécsben folytatott teológiai tanulmányokat az Augustineum növendékeként. 1902-ben avatták teológiai doktorrá.

A *lugosi egyházmegye* számos parókiáján teljesített lelkipásztori szolgálatot. 1912-ben

püspöki helynök lett. Még ugyanebben az évben Ferenc József magyar király lugosi püspökké nevezte ki. 1922-ben vette át a *nagyvárad* egyházmegye vezetését. Püspöki székhelyén papnevelő intézetet és teológiai főiskolát létesített. Számos új templomot épített, egyházmegyéjében több szerzetesrendet is meghívott a lelkipásztorkodás minőségének javí-

tása érdekében. 1940-ben a szintén vértanú Ioan Suci lett a segédpüspöke. 1941 és 1947 között a főegyházmegye apostoli kormányzója is volt. 1948-ban XII. Piusz pápától érseki címet kapott. A román görögkatolikus püspökök között legidősebbként ő vezette a püspökkari tanácskozásokat és a fokozódó támadásokkal szembeni védekezést.

Letartóztatása után a román ortodox pátriárka börtönre átalakított nyaralójába szállították. 1950-ben a hírhedt máramarosszigeti börtönbe került. A megpróbáltatások következtében megbetegedett, de az orvosi ellátást megtagadták tőle. 1952. július 11-én hunyt el. Az éj leple alatt temették el a máramarosszigeti szegények temetőjében. Sírját a mai napig nem találták meg.

ISTEN SZOLGÁJA

Ioan Suci (1907–1953)

A Fejér megyei Balázsfalván született görögkatolikus papcsaládban 1907. december 3-án. A helyi gimnáziumban érettségizett, majd a *gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye* papnövendékei közé jelentkezett. Előljárói azonnal Rómába küldtek, ahol a Pápai Görög Kollégium növendéke volt. 1927-ben filozófiából, 1932-ben teológiából szerzett doktori fokozatot az Angelicum pápai egyetemen.

Hazatérése után először hittanárként, 1939-től pedig teológiai tanárként teljesített szolgálatot. Különösen a fiatalok lelkipásztori ellátásában tűnt ki. 1940-ben nagyvárad segédpüspök lett, s 1946-ig a Magyarországhoz

visszatért nagyvárosban végzett értékes lelkipásztori szolgálatot.

1947 elején a főegyházmegye apostoli kormányzója lett. Számos lelkipásztori kezdeményezés fűződik a nevéhez. Prédikációi, melyekkel a görögkatolikus hívek Róma iránti hűségét erősítette, rendkívül népszerűek voltak. Nép-

szerúsége miatt a kommunista hatóságok célkeresztjébe került. 1948-ban kétszer is letartóztatták: mindkét alkalommal egyházmegyéje egyik parókiáján végzett látogatást.

1948. október 27-én harmadjára is letartóztatták a többi görögkatolikus püspökkel együtt. A *căldărușani lágerből* hamarosan a bukaresti Belügyminisztérium pincéjébe szállították. Válogatott kínzásokkal próbálták meg rávenni arra, hogy vegyen részt a görögkatolikus egyház felszámolására megkomponált színjátékban.

1950 májusában a máramarosszigeti börtönbe került. A hatóságok előtt is ismert gyomorbetegsége ellenére nem kapott megfelelő ételmezt, sem orvosi ellátást. 1953. június 27-én éhen halt.

ISTEN SZOLGÁJA

Tit Liviu Chinezu
(1904–1955)

A Maros megyei Szászrégenben (Radnótfája városrészben, Iernuțeni) született 1904. december 22-én görögkatolikus papcsaládban. A balázsfalvi gimnáziumban érettségizett 1925-ben. A *gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye* papnövendékei közé jelentkezett. Előljárói Rómába küldtek, ahol a Pápai Görög Kollégium növendéke volt. 1927-ben filozófiából doktorált, 1931-ben pedig teológiából szerzett licenciátusi fokozatot az Angelicum pápai egyetemen. Rómában szentelték pappá 1931-ben.

Hazatérése után iskolalelkészként szolgált Balázsfalván. 1932-ben teológiai tanári kinevezést kapott. 1941–1945 között a balázsfalvi teológiai akadémia rektora volt. 1946-ban bukaresti főesperes, 1948-ban balázsfalvi kanonok lett.

A Securitate a görögkatolikus és az ortodox egyház egyesítésének legkeményebb ellenfelként tartotta számon.

Letartóztatása után ő is a *căldărușani lágerbe* került, ahol 1949-ben titokban püspökké szentelték. Mivel nem tudták megtörni, 1950 májusában a máramarosszigeti börtönbe került. A kegyetlen bánásmód következtében súlyos beteg lett, de fogva tartói és kínzói az orvosi ellátást megtagadták tőle. Élete utolsó napjait magánzárákában töltötte, ahol 1955. január 15-én halt meg. A máramarosszigeti szegények temetőjében ismeretlen sírba temették.

ISTEN SZOLGÁJA

Ioan Bălan (1880–1959)

A Fejér megyei Tövisen (Teiuș) született. A balázsfalvi gimnáziumban érettségizett 1899-ben. A *gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye* papnövendékei közé jelentkezett. Előjárói a budapesti központi szemináriumba küldték, ahonnan 1904-ben a bécsi Augustineumba került. 1906-ban szerzett teológiai doktori fokozatot.

1903-ban Balázsfalván részesült a papi rend szentségében. Iskolalelkészként és újságszerkesztőként dolgozott. 1909-ben a bukaresti görögkatolikus parókia lelkészévé nevezték

ki. 1920-ban balázsfalvi kanonok, 1921-ben a teológiai akadémia rektora lett. 1929-ben kinevezést kapott a keleti kodifikációs bizottságba. Számos teológiai tanulmány szerzője s az Újszövetség román fordítója. A pápa 1936-ban lugosi püspökké nevezte ki.

Letartóztatása után nem tört meg, ezért 1950 májusában ő is a hírhedt máramarosszigeti börtönbe került. 1955-ben, a börtön felszámolásakor szabadult. Szabadulása után arra buzdította a híveket, hogy maradjanak hűségesek a görögkatolikus egyházhoz, s részt vett a föld alatti egyház megszervezésében.

1956-ban ismét letartóztatták, és a *ciorogârlai ortodox* kolostorban tartották fogva. Hároméves raboskodása során szüntelenül nyomást gyakoroltak rá, hogy tagadja meg a katolikus egyházat. Mindezen kísérleteknek ellenállva katolikusként halt meg 1959. augusztus 4-én. A bukaresti katolikus temetőben helyezték örök nyugalomra.

ISTEN SZOLGÁJA

Alexandru Rusu (1884–1963)

A Torda megyei Mezősályiban született görögkatolikus papcsaládban 1884. november 22-én. 1904-ben érettségizett Balázsfalván, majd a budapesti központi szemináriumba került a főegyházmegye papnövendékeként. 1910-ben szerzett doktori fokozatot, s ugyanabban az évben pappá szentelték.

Teológiai tanár és a főegyházmegyei hetilap főszerkesztője lett. 1923-ban kanonoki kinevezést kapott. 1925-ben a balázsfalvi teológiai akadémia rektora lett.

1930-ban az akkor alapított *máramarosi egyházmegye* püspökévé nevezték ki. 1946-ban a román görögkatolikus metropolia színódusa metropolitává választotta, de a kommunista hatalom tiltása miatt hivatalát nem foglalhatta el.

Letartóztatása után osztozott a többi görögkatolikus püspök sorsában. 1950–1955 között – bírósági ítélet nélkül – a máramarosszigeti börtönben raboskodott. 1956 augusztusában a *cocoși ortodox* kolostorba került házi őrizetbe. Decemberben ismét letartóztatták, mert részt vett a görögkatolikus egyház újjászervezésében.

Hamis politikai vádak alapján életfogytiglani börtönbüntetést kapott. A hét vértanú püspök között ő volt az egyetlen, akinek az ügyében bírósági ítélet született. Újabb hat és fél év rabság várt rá a szamosújvári börtönben, ahol 1963. május 9-én halt meg sebfertőzésben. A városi temetőben titokban temették el.

ISTEN SZOLGÁJA

Iuliu Hossu (1885–1970)

A Beszterce-Naszód megyei Nagynyulas községben született görögkatolikus papcsaládban 1885. január 31-én. A marosvásárhelyi és a balázsfalvi gimnáziumokban folytatta középiskolai tanulmányait. 1904-ben érettségizett. A *gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye* papnövendékeként Rómába került, ahol az Urbaniana Egyetemen tanult és szerzett doktori fokozatot filozófiából és teológiából. 1910-ben a lugosi egyházmegye kötelékébe került. Ugyanabban az évben pappá szentelték.

Hazatérése után az egyházmegyei központban szolgált, majd az első világháborúban táborigazgató lett. 1917-ben a pápa szamosújvári püs-

pökké nevezte ki. Aktív szerepet vállalt Erdély Romániához való csatlolásában.

A kommunista rezsim berendezkedése után püspöktársaival együtt elutasította a görögkatolikus egyház beolvasztását az ortodox egyházba.

Letartóztatása után osztozott püspöktársai sorsában. 1951–1955 között a máramarosszigeti börtönben raboskodott. 1956-ban szabadlábra került, s csatlakozott a föld alatti görögkatolikus egyház megszervezésén munkálkodókhoz. Ezért 1956 augusztusában a *căldărușani ortodox* kolostorba szállították, ahol számtalan alkalommal és megaláztatások sorával próbálták rávenni a katolikus egyház megtagadására.

VI. Pál pápa in pectore – vagyis nevének nyilvánosságra hozása nélkül – bíborossá kreálta. Ekkor a kommunista rezsim meg akart szabadulni tőle, s felajánlották neki, hogy Rómába távozhat. Ő azonban nem akarta elhagyni hazáját és híveit. Nem sokkal később, 1970. május 28-án hunyt el a bukaresti kórházban.

**"Istenfélelemmel, hittel
és szeretettel közeledjétek!"**

A keleti rítus kincsestára

*Időszakos kiállítás
a Janus Pannonius Múzeum
Néprajzi osztályán
Pécs, Rákóczi u. 15.*

*Megtekinthető:
2019. május 24 - november 30.
Keddtől szombatig
10 és 16 óra között*

*Jertek, imádjuk és boruljunk le előtte,
és sírjunk az Úr előtt, aki minket alkotott!*

*Mert ő a mi Istenünk,
mi pedig legelőjének népe
és kezének juhái vagyunk.*

(94. zsoltár)